

1. Give numbering to headings

سورہ اہقن

2. Do not write lengthy paragraphs. Write medium sized paragraphs with headings.

سورہ النہر جی: میں اللہ کی قسم کہ یہ سب کچھ
لاذوال داستان اے۔ تثار آرو۔

3. There should be around 12 headings for 16 marks question.

جواب: سیف الملوک نے میان محمد قاضی

4. Draw figures/diagram/flowchart where needed.

سیف الملوک اب ایجو جیبہ قلعہ اے جیس دا

5. Start new question from fresh page.

سارہ قلعہ علامتی اے اس کا وجہ میان محمد بخش
بیوراں نے مقعدہ لوں حاصل کرن دی جاہ نے

6. Each answer should start with Introduction and end with Conclusion.

فسرہ بنت نے ان کے کئی کئی کچھ اور کئی مقعدہ
لوں حاصل کر لیں دی کل کئی اے۔ قلعے

7. Give more weightage to expressedly asked part/s of the question.

دے وجہ سے اس نے یہ سب اپنا کچھ چیزیں
اتے جانن پایا کیا اے۔

8. Change colour scheme for references to give them more visibility.

سیف الملوک دا بیرو

9. Manage time well.

قلعہ دا بیرو دا ناں سیف الملوک اے جیس

10. Wide page borders are discouraged.

پری بدیع الجہاں دی کچھال جا حصول لہی

Should be reasonable.

کوششیاں کرا اے لے اوس لوں کچھ کوشش

11. Avoid writing wrong references.

عزم بخت تے رجوبوں کوشش لوں لغو آخر کار

مترال مقعدہ لوں سالیڈا اے۔ منقوی سیف

الملوک دا اصل ناں "شہر العشق" اے۔

اہد سے وجہ کل 9270 اشعار نہیں تے سارے

اشعار (متران) قال بھرے ہوئے نہیں۔ میان

صاحب نے اوہناں لائزاں لوں لک بے

و کھا لیا اے تے ظاہر کرن دی لوڑ نہیں

سمجھی۔ میان صاحب فرما وئے نہیں۔

ع قہ سارے واسارا اشارہ ہے کوئی سمجھے پارا
کا بنوں ظاہر کریں حمد! کہا بھید نبارا

سیف الملوک اک چھپی ہوئی تلوار ہے:

میان حمد بخش نے سیف الملوک نون لالھی
وج چھپی ہوئی تلوار اکھا اے جس دا مطالد
اللہ اے کہ اے اک علامتی تے عجازی
رنگ نال لکھا ہووا قہ اے۔ تے اپن دے
وج مقصد دے حقل تے او دے لئی سر طرح
دیاں مشکلاں سپن تون بعد او دے تگ
اپن دے بارے دیا گیا اے۔

سیف الملوک دا درس:

سیف الملوک اک نا جنس یعنی اک
پری بدیع الجمال اتے عاشق بیوجاندا
اے۔ تے اوں نون اپنا کہی بی ساہ لینا
حاند او نڈا لے۔ اس دا ایہہ عمل پڑیاں
نون اپن قل بارے دسد اے کہ انسان
تے لری جا رشتہ اک ات ای ما فوق
القدرت (یعنی شے اے پیر جسے اگر انسان
سمت نہ بارے تے اپنے راہ وج آن واپان
سر طرح دیاں او کڑاں، ریافتاں نے رکاوٹن
نون دلیری، بہادری، حوصلہ تے ثابت
قدمی نال لڑدا آوے تے کوئی وی شے
ایہو جئی شے کجیہری انسان نون اوہ مقصد
حاصل کریں تون روک سکے میان حمد
بخش فرماوندے نیں:

سے سیف الملوں پر ہی ریل بیٹھے سال محنت مل وی
جس چیزوں کوڑن چر بیٹھے اور ان اکدن ملدی

مراد دے حصول لئی نیت دی پاکیزگی:

کسے وی مرادوں حاصل کرن لئی نیت داصاف
بیونا ات ضروری اے۔ جسے انسان دی
نیت وچ گھوٹ شامل بیو حادے تے
فیر منزل وی ایڈی سوئی نہیں ملدی۔
کیوں جے رب داد ستور اے تئی اوہ کسے
محنت نوں ضائع نہیں کردا سکوں انسان
جی محنت نوں ودھ نو ازدا اے۔
فرماوندے نیں۔

کوڑن والا ریپانہ خالی لوڑ کیتی جسی سچی
لوڑ کریندا جو مڑ آبا لوڑ اویدی کن کیتی

آسن تے امید دارس:

ھاووسی یا تر اس بیونا گناہ اے۔ جہوں
تکر بندے دے سہا جلاے نیں او دوس
تکر امید دامن، محفوں نہیں چھڈنا
چائیدہ کیوں جے امید نے دنیا قائم
اے لڈے نوں کسے وی منزل تے
ایڑن لئی محنت کرنا لگاتا رہیونا
چائیدہ اے۔ قرآن حکیم دے وچ
فی ارشاد باری تعالیٰ اے:
« انسان نوں اونا ہی کو ملدا اے جی اوہ
کوشش کردا اے۔ » اول تے بندہ

سو واری سوچ کے لئے کم لوں بقیہ باوے تے
 قدر اک واری حقہ لووے او بنوں پورا کرن
 لئی دن رات اک کر دیوے۔ کیوں جسے ادھوا
 ٹیوں مٹنا عیاسہ اے جینے لے لوک ثابت
 قدم نئی رینڈے اہو زندگی دے وچ کدے وی
 کامیاب نئی یو سکدے میان محمد بخش
 کھدے نہیں۔

جان تک ساس نہ اس نہ یو پیں ساس شے مر آسا
 دھند نہ کرن تھیں بیٹیں ناپیں ہٹ کیوں تے پاسا

ناکامی توں کامیابی ول سفر:

قسمت دی دلوی لہو بلی بندے اُتے
 مہربان نئی یو زندگی۔ کامیابیاں تے ناکامیاں
 زندگی دے مال نال نہیں۔ راہ دیاں او کڑاں
 بندے توں اوتھے ای آٹھ کھڈاں دیاں پیں
 جیں جہاں توں بندے نے مڈھ بنی ہووے۔
 اہو جہم حالات وچ ناکامی تے حوصلے دا
 دامن نہیں چھڈنا چاہیدا۔ میان محمد بخش
 اکھدے نہیں۔

بھل جھل بار نہ پاریں بھلت بک دن پھری پاسا
 بھلھا مٹن چڑھے محمد ادڑک بھروا کاسا

مزل ملن دی خوشی:

حدوں بند اپنی منتر تیکر اٹھ جاندا اے تے
 راہ وچ آنا و الیاں او کڑاں توں بھل
 جاندا اے۔ میان محمد بخش کھدے نہیں

کامیابی حاصل کرنا ہی راہ و چرنا کا صباں
 ناں ہی و راہ پیندی ہے۔ ادہ ناچا صباں
 راہ دی سانی تیو ندیاں ہن جیتری عارقی
 ہن۔ تلبت قدم بندہ آجھے ہن پیند ا۔

مکدی گل:

مکدی گل ایہ کہ سانی صباں محمد بخش
 پوراں دا قصہ سیف الملک اصل وچ ناچن
 دس و اے مقصد تے حصول یعنی اوکڑاں کٹنا
 نے بھت تے لگن ناں بڑے رہن کے
 درس مارے اے۔ ایہ انسان توں مایوسی
 توں خاندان اے تے مندرل تیکر ایڑن دا
 جذبہ پیدا کردا اے۔

10

سوانمبر 8۔ ادب سمندر میں پنجابی ادب کیوں اکھیا جاندا اے؟

ادب سمندر میں حضرت محمدت اللہ زایدی
تخلیق اے تے ایہوں پنجابی ادب وی اکھیا
جاندا اے کیوں تے ایہوں نے وچ پنجابی
ادب دی بہتی ساری تخلیقاں اتے تنقید
کیتی گئی اے۔ ایہوں نے گل لہ باب
نے تے لہ باب دی وچ کوئی نہ کوئی
جینگی گل دسی گئی اے۔

پہلے باب دی گل :-

ایہوں باب دے وچ
پنجابی شاعری دے کلاسکی پہلو اتے گل کیتی
گئی اے تے اوہناں نے وی شاعرانہ
نولکلے سرنا دین دتے نہیں مثال دے طور
تے امیاں بابا فرید نے پنجابی دا پہلا
صوفی شاعر اکھیا اے تے پتھے سٹا نول
دے باب صوفی شاعر اکھیا اے تے
سلطان بابو بیوراں توں دے دار مغز
تے جاگدی اکھدا شاعر اکھیا اے۔

دوہے باب دی گل :-

ایہوں باب دے وچ پنجابی
شاعری دے دوہے تے جیو پہلو اتے
گل کیتی گئی اے تے اوہناں شاعرانہ
لہجے وی نولکلے سرنا دین دتے گئے

مثال کے طور پر شریف گنجائے میں بنجالی
نظمیں عجم جدید عمارات اور عمارتوں کو
اے احمد راہی نون لوک کنتان
دی مہکار دا سٹار اگھیا اے تے
باقی صدیقی نون پنجاب دی تہذیبی
تے ثقافتی قدرگان دا نمائندہ اگھیا اے

پنجاب باب :

ابن باب اسلانی پہلو
دی گل کیتی گئی اے - اوہناں میں سے
سرکار نون سیرتی ادب بہترین کتاب
اگھیا اے تے دلی روشن نون عجمی ادب
دی روشنی دیتی تے اہی کتاب اگھیا

چھوٹا باب :

ابن ورج بنی کھلاق تے
نثراتے گل کیتی اے تے اوس ورج موجود
ناموں ڈرامے تے کہانیاں نون
اسی تنقید ورج سٹا مل کیتا اے

پنجواں باب :

ابن ورج بنی کھلاق تنقید کتابیاں
دا جائزہ لیا اے - مقالہ دے طور تے
پڑھو ہر چوڑے رنگ سارے شامل

چھٹا باب :

ابن ورج لوک کہانیاں

لوگ کتابیں دیاں قہماں تے ادبناں دے
در لے عام توکان دے جذبات دی
عکاسی کیتی اے۔

کتاب دے حوالہ جات

ادبناں تے ایس وچ کتاب دی سوینی ورد
کیتی اے شاعران نوں نوکلے سرنوین
دے دے تے تنقید توں ویلا کھید
دی بنی اے۔ کتاب ادبی اہمیت
دی رکھدی اے دوج لکھاریاں
دے حوالہ جات نال دی پوری ہوئی
اے۔

ملدی گل :-

ادب سمندرون بلاشبہ
ادبی سمندر اٹھیا جا سکدا اے۔ ایس
وچ پنجاں شاعری دے سربیلوڑا جابرہ
لکھا اے ادبناں تے ایس وچ سرب
شاعری تار گل کیتی اے تے ڈھونڈیوں
انداز وچ کیتی اے۔

سوال نمبر 5 ڈاکٹر فقیر نے ایس دھرتی دے لوگاں نوں
کیسے سنبھارتا اے .

ڈاکٹر فقیر دی بیانی اتے

جہات :-

اگر 1956ء نوں کیرالوانہ وچ
میاں لال دین دے گھر چھ تے اوہناں
دا خاندان ملک لئی مشہور سی۔ اوہناں
دا اسلامی طرف وی رجحان سی آغاز
وچ اوہناں نے طبری تے لعتیہ کلام توں
آغاز کیتا۔

مواتے راہیں سپہ :-

ڈاکٹر فقیر نے مواتے راہیں لوگاں
نوں مدت تے نعت توں آغاز کرن وکھلایا
اے۔ تے فرمایا اے۔

سیدے صیبریاں نعتاں توں بہت اتان مقام عہد دا
پیا اپنے شعر سبحانداں میں وچ نوئے نال عہد دا

اسلام دا اثر :-

مواتے وچ اسلام تے
قرآن اتے عمل کرن دا درس وایا
چو بھادنا کیتا اے۔ ڈاکٹر فقیر کیتے

دل لوں سد افقیر اوے اہو سدہ سکھ
توں پڑھیا کل قرآن سمجھا لفظ نہ اے

الہیوں توں مراد اللہ اے کے قرآن توں
دل نائل پڑھن تے سمجھن والا بندہ
ای اسلام دے دین دا اصل سمجھو دار
یو سکلا اے۔ اگر سمجھن توں قاصر
یو وے تے فقیر فانی عربی زبان پڑھن
دا کوئی فائدہ نہ یو وے گا۔

حکمت تے عمل دی شاعری:

ڈاکٹر فقیر اپنی شاعری راہیں بے
عمل لکھاں ڈھکی بندھا کر کے تے
انکھ دے نہیں بیٹھی جے حرکت اچھی
نہ کرتا ہے۔ جیہڑی لذت محنت دا مظاہرہ
کرتے گا اوہ آنکار نھل وی لے لو وے
گا کہہ کہہ اٹلک لوک عمل وچ بہتے
مجھے زہ جائدے نہیں فرما ہندے میں کہ:

اللہ لوں نہ اکھ نہ اکھ ابللیا دس ہر
ادینے نکلن سی تیری گل کوئی۔

جہاد دی اہمیت

دیکھتے ہی مسلمان یوں دے
ناطے مسلماناں توں جہاد دی اہمیت
توں وی اپنی شاعری دا حصہ بنانا
جائیدا اے جسے اکیس بارے ڈاکٹر

قصیر فرماوندے ہیں:

کیتا کمر، عثمان نے علی ابوالکنا حسین منقول بہ
دے کہ جان، تہران و بہاج ساڈی جد اربا دستور ایسے

ناممکن و حصول نہ آہری نے لم گاج
کرن و اے بندے لٹھی دنیا آئے کچھ ویں ناممکن
نہیں۔ بندہ نثر پورے تے منترن اے ای
مل جانڈی اے۔ فرماوندے ہیں:

عجبور پورے چیل نہ عجبوریاں نوں ویکھ
راہیاں نوں منترلاں نہ دوریاں نوں ویکھ

دنیا دی بے ثباتی

دنیا دی بے ثباتی نے عارضی
دل جا درس نظم "گھر" عوج دے کہ
آکھدے ہیں:

اوه جوہ دسن و عھیریاں جھتے آئی سر
گھر گھر کر دیو بند یو ایہو جے اصلی گھر

قائد اعظم نئی نظم:

پانی پاکستان نئی ۱۹۰۹

و لہذا دتے ہیں جیسے سور کوئی بھی دے سکوا
فرماوتے ہیں۔

س حد کوئی سادھ چرائے بابا
تیسری پاوستاے بابا۔

الستائنا رخ می اوینا میں تلقین
کئی اے بیٹی تو آزادی بڑی اوکڑاں ٹال
بھری اے۔ اس کے سائوں ملک واسطے
تسے می قسم دی قربانی توں پیچھے نہی
بیٹیاں جائیدا۔

ملدی گل:

ملدی گل ایہ کے ڈاکٹر
فقیر نے اسلام تے پاکستان دوں دی
گل گنتی اے تے ملک دے نوجواناں
توں قومی درس دتا اے کہ ایہ وطن
عزیز قربانیاں ٹال بھریا اے۔ بقول
مولانا ظفر علی خان:

”سیناب دے لوگاں توں حسن و عشق دے
قلے کہا نیاں بھرن دے بجائے موآتے دا مطالعہ
کرنے جائیدا اے۔ ایس راں اک تعمیر
قوم و خود و ج اوسے گی۔“

سوال نمبر 4. سلطان باہو نون بیدار مغز تے جاگدی
اکھ و ا شاعر آکھیا جاندا اے - وضاحت کرو۔

تعارف

سلطان العارفین حضرت
سلطان باہو دی شاعری سی حرفی دی
مشکل وجہ سببے کو یوں موجود اے۔
سی حرفی نون مراد شعری حرفان والی
شاعری اے۔ اویناں دے نام دا
مطلب اللہ دا ذکر کرن والا اے، ایس
کرتے ہی اویناں نون رب دتی ذات
نال لگاؤ د ا شاعر وی مشہور منیا جاندا
اے۔ اویناں دی شاعری پاروں اہل
بیدار اکھ بیداری جاگدی بوجے پاروں
مشہور نیں۔

ظہر وحدت الوجود :

سلطان باہو دی
رات تے شاعری وج رب دی ذات بارے
کجج نمونہ ملدے نیں جین نون رب دی
واقدانیت تکر کے اگلاں آدنی اے :

ح الف اللہ جینے دی بوٹی میر شد من وج لائی ہو
لفی امتاب دایا نی ملدیں ہر دے تیر جانی ہو
اندر بوٹی مشک چایا مان لھلاں تے آئی ہو
جیوے مرشد کمال تانیو جین اہل بوٹی لائی ہو

کامل مرشد دی لوٹ
رب نون اپنا کامل

مرشد فرماوندے نہیں تے اکھدے تیں
کے مرشد اہلہ بناؤ جیڑا رب
دی راہ دکھاوے تے سدھے راہ
تے لاوے۔

ع کامل مرشد اہلہ سہیڑے جیڑا دو جڈ خوشی دکھاوے سید
اول نم کلڑے حرامیئے وت رب دی راہ دکھاوے سید

پیراں نال محبت

رب دی ذات
نال لگاؤ تے اوس واحد ذات اتے
تعلق کرن دی تعلق دیندے سوکے
سلطان بابو اکھدے تیں ۶

ع سن فریاد میری پیراں دے پیراں میں اکو سنواں کسین نال پیر
سن فریاد میری پیراں دے پیراں میں کئی سنواں کسین نال پیر

بے مھلاں دی بندیا

جیڑے لوگ (اسلام)
دے جنگی گل آتے عمل نہیں کردے
سلطان بابو اپناں دی بندیا کردے
اکھدے تیں ۶

ع لسی پوری تے دل نہ پھریا لسی لینا تھی پھیر کے سو
علم لپڑھیا تے محل نہ کیتا لسی لینا کتابیاں لپڑھ کے سو

عربی فارسی لفظاں دا اور تاو

اویناں وقت تو اڈیو کے لوکاں
لنگر تھی تے فارسی جا اور تاو
کیتا اے تے ایہو ای وجہ اے
کہ اویناں دی شاعری تھی
سی خرفی اگھا جاندا اے جیسی وج
عربی اگھا سی تے پنجابی رے یو تے

کلام وچ موسیقیت

اویناں دی کلام وچ
موسیقیت جا ایہو اے رنگ دسد اے
جیہڑا آہن گل تھی مایر کھڑا اے بیلی
جے اویناں دی شاعری لپڑھ دو
لہی اگھی گھڑا اے تے اویناں جا
مفرے اگھا کھڑی بیوٹی و کھائی
ویندی اے۔

ثانیٹ دا صیغہ

ثانیٹ دا صیغہ ایندوں
دی وجہ ایہو اے کہ عورت بن کے اب
نال گل کرنا کیوں رہا تھی کمزور
تے مضموم سمجھا جاندا اے ایسے لہج
اوہ وی ایہی آپ تھوں دے دی ذات
آگاں بے جا راتے کمزور سمجھ کے
ہیں جیہڑی کہ اصل وچ صفت
دی اے۔

عربی بھری ہے گل نہ پھر یا کہہ لیتا تھی پھیر کے ہو
علم پڑھیا ہے گل نہ لیتا کہہ لیتا کتابیاں پڑھ کر ہو

عربی فارسی لفظاں دا ورتاوی

اویناں وقت تو اڈیو کہ لوکاں
لہجہ عربی تے فارسی جا ورتاوی
کہتا اے تے ایہوای وجہ اے
کہ اویناں دی شاعری توں
سی خرنی اگھا جاندا اے حسین وچ
عربی اگھا سی تے پنجابی رے پوئے

کلام وچ موسیقیت

اویناں دی کلام وچ
موسیقیت جا ایہواں رنگ دسد اے
جیہڑا آہن گل توں ظاہر کردا اے پئی
جسے اویناں دی شاعری پھر دور
پئی اٹھی گئی اے تے اویناں جا
مفرے اگھا ساکھی بیوٹی وکھائی
ویندی اے۔

ثابت و اصفیہ

ثابت و اصفیہ اینوں
دی وچ ایہو اے کہ عورت بن کے اب
سال گل کرنا کیوں رہا توں کمزور
تے مضموم سمجھا جاندا اے ایسے ہی
اوہ وی ایسے آپ توں ب دی ذات
آگیاں تے چار آتے کمزور سمجھے
ہیں جیہڑی کہ اصل وچ صفت
دی اے۔

Date: _____

Day: M T W T F S

ملکی گل :-

سلطان بابو پنجابی
زبان دے صاحب مرز شاعر نہیں، اوہینا
نے اپنی زبان ذرے ذرے رت دی
خات دی معرفت دا پیغام دتا
اے اوہینا، دے کلام وچ اسلام
دی حقیقی تعلیمات دا ذرا لہو اے
تے اس لہی وہ اوہینا نور نیدار مغز
نے جاگدی آگہ دا شاعر وی آگہ
نیں تے اوہینا دی شاعری سننا
علاں آئے اے سحر خاری بیوجاندا
اے

سوال نمبر 6: "بول مٹی دے باویا وی فکری
فنی خوبیاں دسو۔"

آعارف :-

سجاد حیدر مٹی بول
مٹی دے باویا وچ بیج ڈرامیاں اے
گل کیتی اے حیدرے بیج دے شے
نیں۔

~~ایلا ڈرامہ :-~~
ایک ڈرامے سچ دا بیان
وچ سچ بولن بارے اک گل دسی
کئی اے بیج وچ بولن وچ
ای انسان دی کھلائی اے حیدرے
لوک سچ نہیں بولتے اوہ سرکٹا بین فائدے
نیں۔

دو جاوا رام :-
بول مٹی دے باویا وچ
امر لوکاں بارے گل کیتی گئی اے
دے دسا لیا اے کہ کیوں میں ایک
بیجی تے لوکر دی جیاتی اک دوجے
توں وکھو سوکھ اے۔

نتیجا ڈرامہ :-

نتیجا ڈرامہ جانان

گھنگھوہو ٹھوڑا اے -

ٹھوٹھا ڈرامہ:

چوتھے ٹھرامے خانان
بٹکرہ ہرے تے ایس وج اک ٹوٹھے تے
اوکھن دے ماگ دے بارے دسیا
گیا اے۔

~~پنجواں ڈرامہ: حبیبیاں نیں بندراں~~

~~واے دے وج صنو جی دی
کیاں دسی گئی اے۔~~

ولیروا:

علامتی رنگ:

لعل مٹی دے باوہا

علامتی ڈراماں دے ٹاں تے کمر دار
دی علامتی رنگ نیں جوں جوں ڈرامہ
اگے نثر دا اے ایہناں کمر داراں
دا مطلب وی سامنے آجاںدا اے

Date: _____

منافقت تے ریاکاری دی ننڈیا

اویساں دے ڈرامے ظلم دے خلاف
 اک اگھوہیں مثال اے ایہناں وچ
 اشرفیاں دی مثالان دیتیاں
 گتیاں ہن تے نوکراہیاں دی
 حالت دسی گئی اے۔

انسانی نفسیات دا اظہار

ڈرامیاں وچ مثال دے طور تے
 آخری ڈرامے ^{ایہناں} حاکم کرنی کردار
 منوجی اے تے نفسیات دی
 لوہڑ سمجھن دی لوڑ دسی گئی
 اے۔

لاہج تے خوف تے خود غرضی دی ننڈیا

آخری ڈرامے تون علاوہ سبھی ڈرامیاں
 دے مرکزئی خیال دولت دے
 کردار ہن جسے حوس دے
 ریاکاری ہن تے خود غرض
 لوک ہن۔

Date: _____

Day: M T W T F S

ملی گل:

بعل صلی دے باو پیا علامتی
ڈرامیاں 71 مجموعہ اے۔ ایہناں دے
ذریعہ اخلاقی سبق دتے گئے ہیں۔
سجاد حیدر کردار ان دے ذریعے
پس طرح دے مطالعے آگھواندے
نہیں اوہناں دی گلاں ناں ای اوہناں
دے مقصد ہی سمجھ آ جاوندے۔